

Openbaar Apothekers

Kenmerken van de beroepsgroep

M. Brink
E. Noordzij – van Ekris
S. Veen
F. van der Velde

Utrecht, 20 februari 2017

Kiwa Carity is hét kennis- en expertisecentrum in het hart van de zorg. Wij willen de Nederlandse zorgsector optimaal informeren, adviseren en ondersteunen en daarmee bijdragen aan een goede sturing en kwaliteit van de zorg. Uitgangspunten zijn: objectiviteit, gedegenheid, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid.

Kiwa Carity wortelt in de basis en heeft een sterke verbinding met de top van de zorg. Door die unieke sleutelpositie zijn wij bij uitstek in staat om actief bij te dragen aan de ontwikkeling van het landelijke beleid en ontwikkelingen in het veld. Wij ondersteunen onze klanten in hun streven de doeltreffendheid, doelmatigheid, toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg te verbeteren.

© Kiwa Carity, Nieuwegein, 1 2017. Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit werk mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Kiwa Carity.

Publicatie van cijfers en/of tekst uit dit werk als toelichting of ondersteuning bij wetenschappelijke artikelen, boeken of scripties, is toegestaan mits daarbij geen sprake is van commerciële doeleinden en voor zover de bron duidelijk wordt vermeld.

Indien het werk bedoeld is voor openbare publicaties dan mag dat zonder schriftelijke toestemming louter in zijn geheel en zonder enige toevoeging of weglating openbaar gemaakt worden.

® Carity is een wettig gedeponeerd dienst- en warenmerk.

Uitgever

Kiwa Carity

Nevelgaarde 50, 3436 ZZ Nieuwegein

Postbus 510, 3430 AM Nieuwegein

Telefoon 088 – 998 3005

Info.Carity@kiwa.nl

Colofon**Dit is een rapport van het Capaciteitsorgaan**

Postbus 20051 | 3502 LB Utrecht

info@capaciteitsorgaan.nl | www.capaciteitsorgaan.nl

T 030-2823840

Uitvoering

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Capaciteitsorgaan door Kiwa Carity

Januari/2017

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Samenvatting	5
Inleiding	8
1 Doel en opzet van het onderzoek	9
1.1 Doelstelling	9
1.2 Aanpak	9
2 De beroepsgroep.....	12
2.1 Aantal werkzame OA.....	12
2.2 Aantal fte	14
2.3 Regionale spreiding.....	15
3 Kenmerken van banen en organisaties waar OA werkzaam zijn	16
3.1 Type organisatie.....	16
3.2 Type dienstverband.....	16
4 Loopbanen	18
4.1 Van basisapotheker naar OA	18
4.2 Loopbaan van OA	18
4.3 OA die niet werkzaam zijn in het beroep.....	21
5 Situatie op de arbeidsmarkt en verwachtingen voor de toekomst	23
5.1 Situatie op de arbeidsmarkt	23
5.2 Verwachtingen voor toekomstige vraag	25
6 Uitstroom en extern rendement.....	26
6.1 Uitstroom uit het beroep	26
6.2 Extern rendement.....	27
Bijlage 1 Verzamelde gegevens.....	28
Bijlage 2 Achtergrond bij de weegfactor.....	29
Bijlage 3 Achterliggende tabellen	30
Bijlage 4 Vragenlijst Openbaar Apothekers	32

Samenvatting

Het Capaciteitsorgaan wil begin 2017 een eerste raming uitbrengen voor de openbaar apothekers (OA). De openbaar apotheker heeft na zijn of haar studie farmacie een vervolgopleiding tot openbaar apotheker afgerond. Sinds 2012 is het specialistenregister voor openbaar apothekers ingesteld door het Centraal College Specialisten Farmacie (CCSF).¹ Het specialisme is wettelijk erkend sinds januari 2016.

Om de raming te ondersteunen heeft het Capaciteitsorgaan Kiwa Carity gevraagd om een onderzoek te verrichten onder OA. De doelstelling van het onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de beroepsgroep om op basis daarvan te komen tot parameters voor de ramingen. De parameters hebben betrekking op:

- Aanbod en arbeidskenmerken van huidige OA
- Verwachte uitstroom van OA
- Extern rendement van de opleiding tot OA

Dataverzameling

Om een beeld te krijgen van de OA hebben we een online-enquête gehouden onder alle geregistreerde OA, zoals bekend bij de Specialisten Registratie Commissie (SRC), gefaciliteerd door de KNMP, de beroeps- en brancheorganisatie voor de apothekers. In de vragenlijst zijn vragen opgenomen over de achtergrondkenmerken, de werkzaamheden, deeltijdfactor, dienstverband en loopbaanpaden. De respons was 35,7%. De resultaten zijn vertaald naar landelijke gegevens. Voor het bepalen van het extern rendement en uitstroom uit het beroep is gebruik gemaakt van de registerdata.

Resultaten

Veruit het grootste deel van de geregistreerde OA is in de praktijk ook werkzaam als OA (94%), 4% heeft een ander beroep, 3% is niet werkzaam. Deze laatste categorie betreft mensen die met (pre)pensioen zijn, werk zoeken of niet werken vanwege persoonlijke omstandigheden of arbeidsongeschiktheid. Meer dan driekwart van de OA werkt onder andere als gevestigd apotheker, ruim 20% als tweede apotheker.

Leeftijd en geslacht

De meerderheid van de OA is vrouw (54%). De gemiddelde leeftijd van de OA is 44,5 jaar oud. De mannen zijn gemiddeld 47,5 jaar en de vrouwen 42,4 jaar. Er is sprake van feminisering van het beroep: in de leeftijdscategorieën onder de 50 jaar zijn de vrouwen sterk oververtegenwoordigd, in de oudere leeftijdscategorieën zijn de mannen oververtegenwoordigd.

Deeltijdfactor

De deeltijdfactor voor de OA is 0.89 fte. De deeltijdfactor bij de mannen is iets hoger dan bij de vrouwen, respectievelijk 0.94 fte en 0.85 fte.

¹ De KNMP kent sinds 1995 een register van openbaar apothekers met daaraan gekoppelde deskundigheids- en bekwaamheidseisen

Regionale spreiding

Het grootste aantal OA bevindt zich in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant. Dit zijn ook de provincies met de grootste bevolking, de spreiding van OA over de provincies komt redelijk goed overeen met de spreiding van de bevolking over de provincies.

Kenmerken van de organisatie

De OA's werken het merendeel van de tijd in een openbare apotheek (90%). Deze apotheken kennen verschillende organisatievormen: zelfstandig, via een franchiseformule of als onderdeel van een keten of samenwerkingsverband. De grootste groep OA (55%) werkt in loondienst op basis van een vast contract, 8% op basis van een tijdelijk contract en 30% is eigenaar.

Loopbaanpaden

Bijna de helft (45%) van de OA start vrijwel direct na het afronden van de opleiding farmacie met de vervolgopleiding tot OA. Nog eens 20% start binnen drie jaar. Ruim 90% gaat na het behalen van de vervolgopleiding direct werken als OA, 8% begint pas na een jaar door persoonlijke omstandigheden of omdat ze eerst iets ander willen doen.

Een groot deel van de respondenten (41%) is gestart in een functie als tweede apotheker en vervolgens als gevestigd apotheker gaan werken. Bijna 11% is gestart als gevestigd apotheker en is dat nog steeds en 8,5% is gestart als tweede apotheker en is dat nog steeds. Daarnaast komen nog verschillende andere loopbaanpaden voor, waarvan een groot deel eindigt met een functie als gevestigd apotheker.

De OA die wel werkzaam zijn, maar niet (meer) in het beroep (4%) hebben in de meeste gevallen gekozen voor een andere carrièrestap of -switch, anderen zijn gestopt vanwege een reorganisatie of andere redenen. De helft van de niet-werkenden (3%) is gestopt, omdat zij zijn gepensioneerd. De overige zijn gestopt vanwege arbeidsongeschiktheid, persoonlijke omstandigheden of omdat ze geen contractverlenging kregen. Ruim een kwart verwacht binnen een periode van vijf jaar weer aan het werk te gaan als OA.

Situatie op de arbeidsmarkt

Bijna twee derde van de OA, die sinds 2012 geregistreerd zijn, geeft aan dat ze weinig moeite hebben gehad om een baan te vinden die past bij hun opleidingsniveau. Er is sprake van (significante) regionale verschillen, wat betreft het beeld over evenwicht op de arbeidsmarkt voor OA. In Zeeland en Limburg wordt vaker een tekort ervaren en in Drenthe, Flevoland en Utrecht vaker een overschot. Deze regionale verschillen werken ook door in de vraag of het weinig moeite zou kosten om een andere functie als OA te vinden. In de provincies met een tekort verwachten de OA makkelijker werk te vinden dan in de provincies met een overschot. Ouderen verwachten dat het meer moeite zal kosten om een andere baan te vinden dan jongeren.

De meerderheid van de vacatures wordt binnen drie maanden vervuld. Toch zijn er ook moeilijker vervulbare vacatures, namelijk 3 per 100 werkzame openbaar apothekers.

Uitstroom en extern rendement

Op basis van de uitstroom uit het register naar leeftijd en geslacht in de jaren 2014-2015 is de gemiddelde uitstroom per vijf jaar berekend. De verwachting is dat over 10 jaar een derde en over 20 jaar twee derde van de beroepsgroep is uitgestroomd. De uitstroom bij de mannen is hoger dan bij de vrouwen. Dit is een logisch gevolg van de gemiddeld lagere leeftijd van de vrouwen.

Het extern rendement is het aandeel van de gediplomeerden dat na een bepaalde periode werkzaam is in het beroep. Voor deze studie is het extern rendement van de opleiding na vijf, tien en vijftien jaar berekend op basis van de uitstroom uit het register. Het extern rendement van de opleiding na één jaar is gebaseerd op een inschatting van de KNMP. Het extern rendement ligt hoog na vijf jaar, 99% voor mannen en 96% voor vrouwen. Doordat er in de loop van de tijd mensen uitstromen uit het beroep daalt het rendement gedurende de jaren. 15 jaar na diplomering is nog 86% van de mannen en 80% van de vrouwen actief als openbaar apotheker.

Inleiding

Het Capaciteitsorgaan adviseert het ministerie van VWS en partijen in het veld over de benodigde instroom in opleidingen en vervolgoopleidingen voor professionals in de zorg. De afgelopen jaren is daar een aantal beroepsgroepen bij gekomen. Zo raamt het Capaciteitsorgaan ook de BIG-geregistreerde GZ-beroepen en monitort ze de beroepsgroepen Verpleegkundig Specialist en Physician Assistant. Recent heeft het Capaciteitsorgaan het verzoek ontvangen om een eerste richtinggevende raming uit te brengen voor de openbaar apotheker (hierna OA genoemd).

De OA heeft na zijn of haar studie farmacie een vervolgoopleiding tot openbaar apotheker specialist afgerond. Tot 2012 was dat de 'registratiefase' of 'registratieopleiding', vanaf 2012 is dat de herziene opleiding tot openbaar apotheker specialist. In 2012 is ook het specialistenregister openbaar apotheker ingesteld door het Centraal College Specialisten Farmacie (CCSF).² Degenen die de registratieopleiding van voor 2012 of de opleiding tot openbaar apotheker specialist hebben voltooid kunnen zich inschrijven in dit specialistenregister en hebben het recht de specialistentitel te voeren. Sinds januari 2016 is er sprake van een wettelijke erkenning van het specialisme. Vanaf mei 2016 is het specialistenregister gekoppeld aan het BIG-register.

Begin 2017 wil het Capaciteitsorgaan een eerste raming uitbrengen voor de OA. Bij de ramingen en analyses voor de beroepsgroepen hanteert het Capaciteitsorgaan een model dat uitgaat van de verwachte ontwikkelingen in de zorgvraag, het zorgaanbod en het werkproces voor beroepsgroepen. Het Capaciteitsorgaan neemt in de ramingen ook de inhoudelijke en beleidsmatige ontwikkelingen mee. Voor de raming van het model is het van belang om goed zicht te hebben op het aanbod van OA. Het Capaciteitsorgaan heeft Kiwa Carity gevraagd om gegevens over de huidige OA in kaart te brengen. De informatie is bedoeld om parameters vast te stellen voor de raming van de OA. Eind 2016 is daarom een internetenquête gehouden onder de geregistreerde OA. In dit rapport vindt u de resultaten van dit onderzoek. In hoofdstuk 1 gaan we in op de onderzoeksvragen en de gebruikte methodiek. In hoofdstuk 2 beschrijven we de beroepsgroep. De kenmerken van de organisaties waar de OA werken staan centraal in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 beschrijven we de loopbanen van OA. In hoofdstuk 5 komt de situatie op de arbeidsmarkt en verwachtingen voor de toekomst aan de orde. We besluiten met hoofdstuk 6 over uitstroom en extern rendement.

² De KNMP kent sinds 1995 een register van openbaar apothekers met daaraan gekoppelde deskundigheids- en bekwaamheidseisen

1 Doel en opzet van het onderzoek

1.1 Doelstelling

Het Capaciteitsorgaan wil een raming uitbrengen voor de openbaar apotheker en wil daarom meer inzicht krijgen in deze beroepsgroep. Dit inzicht moet leiden tot onderbouwde voorstellen voor de parameters voor de raming. Met deze parameters en andere vooronderstellingen kan het ramingsmodel worden doorgerekend en kan een raming voor deze beroepsgroep worden opgesteld. De parameters hebben betrekking op de volgende gegevens:

- aanbod en arbeidsmarktkenmerken van huidige OA;
- verwachte uitstroom van OA;
- extern rendement van de opleiding tot OA;
- verwachte zorgvraag

In bijlage 1 staat meer gedetailleerd welke gegevens we hebben verzameld voor de parameters.

1.2 Aanpak

Het verzamelen van de gewenste gegevens vraagt om verschillende methoden:

- Een onlinevragenlijst onder geregistreerde OA
- Registerdata om de uitstroom uit het beroep te bepalen
- Registerdata om het extern rendement te bepalen

Online vragenlijst

Voor dit onderzoek is een online vragenlijst uitgezet onder geregistreerde OA. Zij staan in het Specialistenregister openbaar apothekers van het CCSF, wat gefaciliteerd wordt door de KNMP, de beroeps- en brancheorganisatie voor apothekers. Alle OA die in november 2016 stonden geregistreerd (2.686) zijn via de KNMP per mail benaderd voor deelname aan de digitale vragenlijst. Halverwege de responsperiode is door de KNMP een reminder verstuurd.

Ruim 1.000 respondenten zijn begonnen aan de vragenlijst. 958 vragenlijsten zijn volledig ingevuld en meegenomen in de analyse. Van de respondenten die de vragenlijst niet volledig hebben ingevuld, zijn de meesten gestopt bij de vraag over het aantal fte dat men werkt. De respons komt daarmee op 35,7%. In tabel 1.1 staat een overzicht van de respons.

Tabel 1.1: responsoverzicht

Aantal in bestand KNMP	2.686
Gestart met vragenlijst	1.075
Vragenlijst afgerond	959
% Respons	35,7%

De respons is niet gelijk verdeeld over de leeftijdscategorieën (zie tabel 1.2). De respons onder de mannen is in de jongste leeftijdscategorie een stuk hoger dan bij de vrouwen. In alle andere leeftijdscategorieën is de respons onder de vrouwen hoger. Verder is de respons onder de hogere leeftijdscategorieën wat hoger dan bij de lagere leeftijdscategorieën. Hiervoor is gecorrigeerd in de weegfactor, hieronder gaan we daar verder op in.

Tabel 1.2: respons naar leeftijd en geslacht

	Man	Vrouw
<29 jaar	43%	17%
30-34	25%	35%
35-39	22%	31%
40-44	24%	39%
45-49	21%	35%
50-54	29%	39%
55-59	26%	40%
60-64	33%	48%
65 jaar en ouder	28%	50%
Totaal	32%	37%

De vragenlijst is opgesteld in nauw overleg met de werkgroep OA van het Capaciteitsorgaan. In de vragenlijst zijn vragen opgenomen over achtergrondkenmerken als leeftijd en geslacht. Verder is gevraagd of respondenten werkzaam zijn als OA, waar zij werkzaam zijn, voor hoeveel uur en in welk dienstverband. Ook zijn verschillende vragen opgenomen over diploma- en registratiejaar en de loopbaanpaden. De OA is tevens gevraagd naar toekomstige vraag en vacatures.

Het responsbestand is door ons opgeschoond. Eén enquête was zo slecht ingevuld dat deze niet is meegenomen in de analyses. Het aantal vragenlijsten waarop de analyses zijn gebaseerd is daarmee 958. Verder is gekeken naar inconsistenties in de antwoorden, zoals data die in de toekomst liggen. Waar nodig zijn deze inconsistenties op onbekend gezet en niet meegenomen in de analyses.

Een specifieke inconsistentie was die tussen het initiële diplomajaar, het jaar van eerste registratie en jaar waarin men voor het eerst als openbaar apotheker werkzaam. De vraag over het eerste jaar van registratie bleek geen goede indicator te zijn voor het diplomajaar van de vervolgopleiding. Bij een eventueel vervolgonderzoek is het daarom aan te bevelen specifiek te vragen naar het jaar waarin de vervolgopleiding is afgerond.

De resultaten van de enquête zijn vertaald naar landelijke gegevens, peildatum half december 2016. Dit is mogelijk omdat de omvang, leeftijd en geslacht van de populatie van OA bekend is, namelijk via het register van het KNMP. We hebben op basis van leeftijdscategorie en geslacht een weefactor bepaald. Omdat een aanzienlijk deel van de respondenten de vraag naar hun geboortjaar niet heeft ingevuld (ruim 10%), is gekeken in hoeverre er een verband is af te leiden tussen het initiële diplomajaar en het geboortjaar. Dat bleek goed mogelijk. Voor het bepalen van de weefactor zijn degenen die hun geboortjaar niet hebben ingevuld, ingedeeld in de leeftijdscategorie die het beste correspondeert met hun initiële diplomajaar. Met behulp van de weefactor kunnen we de resultaten uit de enquête extrapoleren naar de totale groep en de scheve respons corrigeren. In bijlage 2 staat een overzicht van leeftijd en geslacht voor de totale groep en voor de responsgroep.

Niet alle geregistreerde OA zijn ook werkzaam als OA. In de enquête is daarom gevraagd of respondenten werkzaam zijn als OA. Om de gegevens over aanbod en arbeidsmarktsituatie te berekenen, hebben we alleen gekeken naar de respondenten die zelf aangeven te werken als OA.

Uitstroom uit het beroep

Voor de ramingen van beroepsgroepen maakt het Capaciteitsorgaan gebruik van een ramingsmodel waarin verschillende parameters zijn opgenomen. Parameters voor de uitstroom

uit het beroep zijn de uitstroom uit het beroep vijf jaar, tien jaar vijftien jaar en twintig jaar na het peilmoment.

Om het uitstroompercentage uit het beroep te berekenen over vijf jaar, tien jaar, vijftien jaar en twintig jaar, hebben we gebruik gemaakt van de uitstroomcijfers uit het register, beschikbaar gesteld door de KNMP. We zijn er daarbij van uitgegaan dat de uitstroom uit het beroep gelijk is aan de uitstroom uit het register. We hebben gekeken naar de uitstroom uit het register naar leeftijd en geslacht, in de jaren 2014 en 2015. Over deze twee jaren is een gemiddelde uitstroomkans per vijf jaar naar leeftijdscategorie en geslacht berekend. Op basis daarvan is de uitstroom over vijf jaar, tien jaar, vijftien jaar en twintig jaar na het peilmoment bepaald.

Extern rendement

In het ramingsmodel van het Capaciteitsorgaan zijn ook parameters opgenomen met betrekking tot het extern rendement van de opleiding tot openbaar apotheker specialist. Het extern rendement is het aandeel van de gediplomeerden dat na een bepaalde periode werkzaam is in het beroep. Parameters voor het extern rendement zijn het rendement een jaar, vijf jaar, tien jaar en vijftien jaar na diplomering.

Startpunt was de inschatting van de KNMP dat 1% van de gediplomeerden zich niet laat registreren. Deze groep kan daarmee ook het beroep niet uitoefenen en telt niet mee bij het extern rendement. Vervolgens is wederom gebruik gemaakt van gegevens over de uitstroom uit het register, beschikbaar gesteld door de KNMP. We hebben voor het extern rendement gekeken naar de groep die nu in de leeftijdscategorie 25-29 jaar valt. Ruim 80% van de openbaar apotheker start namelijk met de opleiding als ze tussen de 25 en de 29 zijn. Van hen is steeds gekeken hoeveel na vijf jaar, tien jaar en vijftien jaar niet is uitgestroomd (waarbij de groep die zich niet heeft laten registreren in mindering is gebracht op het rendement).

2 De beroepsgroep

In dit hoofdstuk zoomen we in op de groep geregistreerde OA. We kijken of en in welke functie ze werkzaam zijn. Verder kijken we naar de verdeling naar leeftijd en geslacht. Ook hebben we aandacht voor het aantal fte en de deeltijdfactor. We besluiten met de regionale spreiding van de OA over de provincies. De data zijn weergegeven in tabellen en figuren. De achterliggende tabellen bij de figuren zijn opgenomen in bijlage 3.

2.1 Aantal werkzame OA

Zoals valt te verwachten werkt de grootste groep van de geregistreerde OA in de praktijk ook als OA, 4% heeft een andere functie en 3% is niet werkzaam. Zij zijn gestopt met werken of op zoek naar werk.

Tabel 2.1: Aantal en percentage geregistreerde OA dat werkzaam is als OA

	Aantal	Aandeel
Werkzaam als (geregistreerd) OA	2.552	94%
Niet werkzaam als OA, maar andere beroep	92	4%
Niet werkzaam	82	3%
Totaal	2.726	100%

De geregistreerden konden zelf aangeven of zij als OA werkzaam zijn. Zij zijn daarbij actief in verschillende functies in de apotheek. Sommige OA vervullen meerdere functies. In tabel 2.2 is maar één functie per OA opgenomen. Als iemand werkzaam is als gevestigd of tweede apotheker dan is dit voorgegaan op een eventuele andere functie. Hieruit blijkt dat 98% van de werkzame openbare apothekers ten minste een deel van de tijd werkzaam is als gevestigd of tweede apotheker. Twee procent geeft aan werkzaam te zijn als OA, maar is niet werkzaam als gevestigd of tweede apotheker. De groep 'apotheker, niet nader gespecificeerd' heeft wel aangegeven als apotheker werkzaam te zijn, het is echter niet duidelijk of zij werkzaam zijn als gevestigd apotheker, tweede apotheker of nog anders.

Tabel 2.2: Type functie uitgeoefend door OA, waarbij functies zijn ontdebeld

	Aantal	Aandeel
Werkzaam als gevestigd apotheker	1.963	77%
Werkzaam als tweede apotheker	525	21%
Apotheker 'niet nader gespecificeerd'	34	1%
Andere functie in apotheek	4	0%
Farmaceutische industrie	-	0%
Ziekenhuisfarmacie	14	1%
Beleid, onderzoek en onderwijs	9	0%
Anders	3	0%
Totaal	2.552	100%

Een kleine groep (6,4%) van de OA heeft meerdere functies. Het merendeel daarvan combineert een functie van gevestigd en tweede apotheker; gevestigd apotheker en een functie in beleid, onderzoek of onderwijs; of een functie als tweede apotheker en een functie in beleid, onderzoek of onderwijs. Zie hiervoor ook tabel 2.3, waarin alle functies zijn meegenomen.

Tabel 2.3: Type functie uitgeoefend door OA

Functie	Aantal	Aandeel
Gevestigd apotheker	1.963	72%
Tweede apotheker	559	20%
Apotheker 'niet nader gespecificeerd'	51	2%
Andere functie in apotheek	18	1%
Werkzaam in farmaceutische industrie	7	0%
Werkzaam in ziekenhuisfarmacie	23	1%
Werkzaam in beleid, onderwijs of onderzoek	94	3%
Anders	15	1%
Totaal	2.730	

In de vragenlijst is de OA die werkzaam zijn als tweede apotheker gevraagd of zij van mening zijn dat een basisapotheker hun werkzaamheden ook kan uitvoeren. 56,8% van de tweede apothekers meent dat in ieder geval het merendeel van de taken is uit te voeren door een basisapotheker. In tabel 2.4 staat een overzicht.

Tabel 2.4: Kunnen werkzaamheden tweede apotheker ook worden uitgevoerd door basisapotheker?

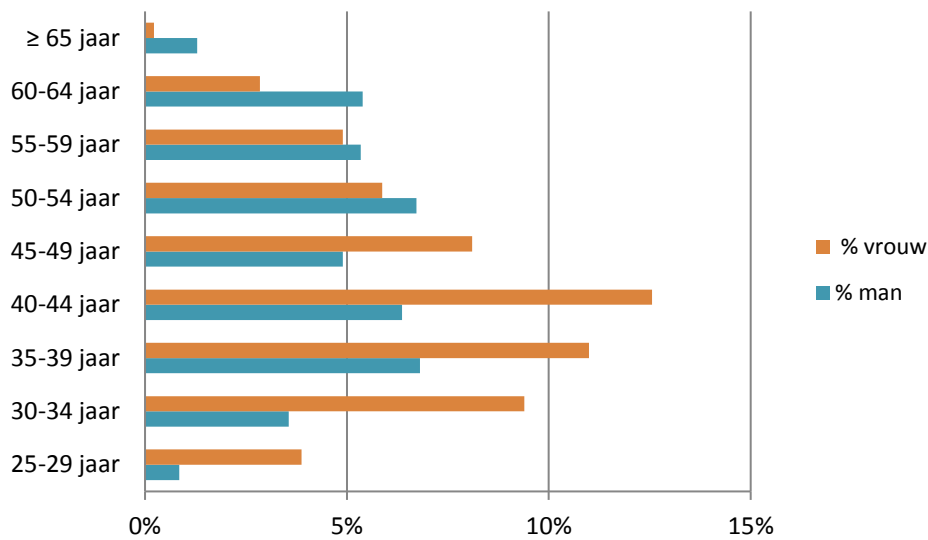
	Aantal	Aandeel
ja, alle werkzaamheden	78	13,9%
ja, het merendeel van de werkzaamheden	240	42,9%
ja, een minderheid van de werkzaamheden	161	28,8%
nee	77	13,8%
onbekend	3	0,6%
Totaal*	559	100,0%

* Deze vraag is gesteld aan alle respondenten die aangaven als tweede apotheker werkzaam te zijn. Het totaal telt dus op tot de aantallen tweede apothekers in tabel 2.3.

2.2 Leeftijd en geslacht

De OA zijn gemiddeld 44,5 jaar oud. De mannen zijn gemiddeld ouder dan de vrouwen, respectievelijk 47,5 en 42,4 jaar. Er is sprake van een feminisering van het beroep, zoals ook blijkt uit figuur 3.1. Vanaf 50 jaar vormen mannen de grootste groep per leeftijdscategorie. In de jongere leeftijdscategorieën zijn de vrouwen veruit in de meerderheid. Inmiddels bestaat ook de totale groep uit meer vrouwelijke (54%) dan mannelijke OA (46%).

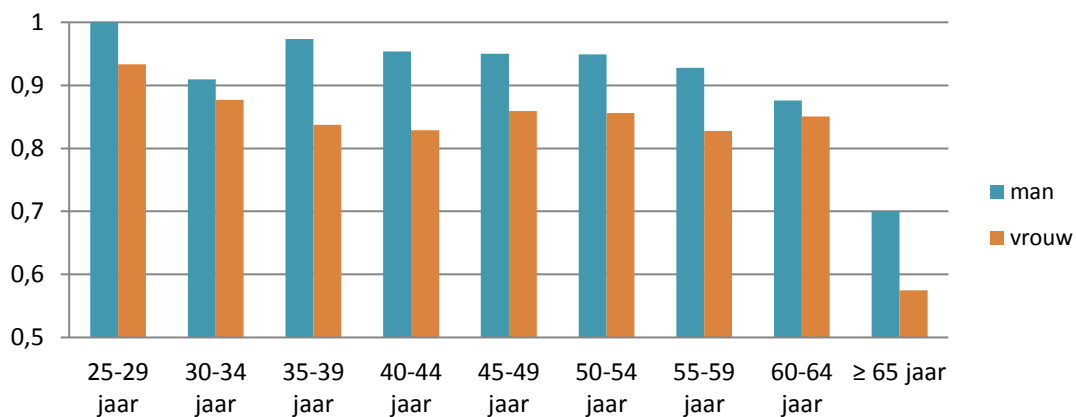
Figuur 2.1: OA naar leeftijd en geslacht (gewogen)

2.3 Aantal fte

De 2.552 geregistreerden die werkzaam zijn als OA, vervullen ongeveer 2.270 fte. Dat betekent een deeltijdfactor van 0.89 fte. Veruit de meesten werken meer dan vier dagen per week. De deeltijdfactor bij de mannen is nog iets hoger dan bij de vrouwen, respectievelijk 0.94 fte en 0.85 fte. Mannen werken in alle leeftijdscategorieën meer dan de vrouwen. In het begin van hun carrière (30 tot 34 jaar) en aan het eind (60 tot 64 jaar) is het verschil het kleinst. Het verschil is het grootst in de leeftijd 35 tot 45 jaar, waarin mannen relatief veel uren werken en de vrouwen juist minder. Dit is de leeftijd waarin een deel van de vrouwen kinderen krijgt. Wanneer de OA na hun 65ste werkzaam blijven, werken ze ook nog maar een beperkt aantal uren.

Figuur 2.2: OA naar leeftijd, geslacht en deeltijdfactor (gewogen)³

De gemiddelde deeltijdfactor verschilt per functie (zie tabel 2.5). Het zal niet verbazen dat de gevestigd apotheker de grootste gemiddelde deeltijdfactor heeft. De functies in beleid, onderwijs of onderzoek of andere functie in de apotheek zijn klein van omvang. Dit komt doordat deze functies meestal worden gecombineerd met een functie als gevestigd of tweede apotheker.

³ Voor precieze aantal, zie tabel in bijlage 3

Tabel 2.5 OA naar functie en deeltijdfactor (gewogen)

	Gemiddelde deeltijdfactor
gevestigd apotheker	0,90
tweede apotheker	0,73
apotheker 'niet nader gespecificeerd'	0,77
andere functie in apotheek	0,23
werkzaam in farmaceutische industrie	0,77
werkzaam in ziekenhuisfarmacie	0,74
werkzaam in beleid, onderwijs of onderzoek	0,43
anders	0,43

2.4 Regionale spreiding

De OA zijn verspreid over het hele land. Het grootste aantal bevindt zich in Zuid-Holland, dan in Noord-Holland en in Noord-Brabant. Dit zijn ook de provincies met de grootste bevolking. Om te weten of de verdeling van de OA een afspiegeling van de bevolking van de provincies vormt, hebben we de percentages vergeleken. Deze komen vrij goed overeen.

Tabel 2.6 OA naar provincie (gewogen)

Provincie	Aantal	% excl onbekend	Totale bevolking*	%
Friesland	71	2,8%	646.831	3,8%
Groningen	114	4,5%	584.042	3,4%
Drenthe	66	2,6%	491.753	2,9%
Overijssel	227	9,0%	1.147.452	6,7%
Flevoland	45	1,8%	407.579	2,4%
Gelderland	269	10,6%	2.047.275	12,0%
Utrecht	205	8,1%	1.284.189	7,5%
Noord-Holland	344	13,6%	2.812.748	16,5%
Zuid-Holland	628	24,8%	3.652.713	21,4%
Zeeland	46	1,8%	381.574	2,2%
Noord-Brabant	353	13,9%	2.513.432	14,7%
Limburg	159	6,3%	1.117.948	6,5%
n.v.t. (buitenland)	16			
onbekend	9			
totaal	2.552	2.527	17.087.536	100%

* Bron: CBS Statline

3 Kenmerken van banen en organisaties waar OA werkzaam zijn

In dit hoofdstuk kijken we naar het type organisatie waar de OA werkzaam zijn, in welk soort apotheek men werkzaam is en welk dienstverband de OA heeft.

3.1 Type organisatie

De OA die werkzaam zijn als gevestigd of tweede apotheker werken voornamelijk in een openbare apotheek in de wijk (90%). Dit ligt ook voor de hand, omdat ze zijn opgeleid om in een dergelijke apotheek te werken. Vijf procent is werkzaam in een poliklinische apotheek. Onder de categorie anders worden apotheek in gezondheidscentra, een stichting met meerdere apotheken en in een enkel geval VNA of dienstapotheek genoemd.

Tabel 3.1 type organisatie waar de OA werkzaam is (gewogen)

Type organisatie	Aantal	%
openbare apotheek in de wijk	2.288	90%
poliklinische apotheek	140	5%
instellingsapotheek	23	1%
anders, namelijk	74	3%
niet van toepassing	28	1%
totaal	2.552	100,0%

De openbare apotheek in de wijk kan op verschillende wijzen georganiseerd zijn. In tabel 3.2 staat een overzicht met de type apotheken waar de OA werkzaam zijn. Er zijn verschillende mogelijkheden, die alle vrij regelmatig voorkomen. Aangezien een deel van de OA verbonden is aan meer apotheken, konden ze ook meer antwoorden geven. Bijna een derde werkt in een zelfstandige apotheek. Een kwart maakt deel uit van een franchiseformule.

Tabel 3.2 type apotheek waar de OA werkzaam is (gewogen)

Type apotheek	Aantal	%
zelfstandige apotheek	836	32,8%
onderdeel franchiseformule	644	25,2%
keten	611	23,9%
samenwerkingsverband	579	22,7%
anders	35	1,4%

*Meerdere antwoorden mogelijk, totaal meer dan 2552. Omdat niet is gevraagd in hoeveel apotheken men werkzaam is, is niet duidelijk of men meerdere antwoorden heeft gegeven voor één apotheek.

3.2 Type dienstverband

De OA kunnen verschillende typen dienstverbanden hebben. De grootste groep (55%) is werkzaam in loondienst op basis van een vast contract. Dit zijn met name de tweede apothekers en apothekers die werken voor een keten. 30% is eigenaar van de apotheek. Daarnaast werkt nog 8% op basis van een tijdelijk contract. VNA staat voor Stichting Verenigde Nederlandse Apotheken. De constructie houdt in dat een apotheker dit stopt met zijn apotheek deze overdraagt aan VNA. Zij stellen een jonge apotheker aan als gevestigd apotheker. Na vijf jaar kan de jonge apotheker venoot worden en na 16 jaar de apotheek in eigendom verkrijgen.

Tabel 3.3 type dienstverband waarin OA werkzaam is (gewogen)

Type dienstverband	Totaal	%
loondienst op basis van vast contract	1.405	55%
eigenaar van de apotheek	772	30%
loondienst op basis van tijdelijk contract	216	8%
franchisenemer	59	2%
zzp-er	32	1%
detachering	27	1%
uitzendbasis	3	0%
interimbasis	16	1%
VNA constructie	26	1%
totaal	2.556	100,0%

4 Loopbanen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de loopbanen van de OA. Eerst kijken we naar de tijd tussen het behalen van het diploma van de initiële opleiding en de start met de opleiding tot openbaar apotheker. Vervolgens wordt ingezoomd op de werknemers die meer dan een jaar na registratie als openbaar apothekers aan hun eerste functie als openbaar apotheker zijn begonnen. Hierna worden de meest voorkomende loopbaanpaden beschreven en wordt er ingegaan op de werknemers die meer dan drie maanden niet werkzaam zijn geweest als OA.

Het hoofdstuk sluit af met een beschrijving van de niet werkzame OA en hun verwachting om binnen vijf jaar wel als OA werkzaam te zijn.

4.1 Van basisapotheker naar OA

Na het afronden van de opleiding Farmacie duurt het gemiddeld 4 maanden voordat men werkzaam is als basisapotheker. Twee derde van de gediplomeerde basisapothekers start binnen drie jaar met de vervolgopleiding tot openbaar apotheker specialist. De grootste groep start zelfs direct met deze vervolgopleiding (zie tabel 4.1). Slechts 7% van de respondenten geeft aan dat er meer dan drie jaar zit tussen het behalen van hun initiële opleiding en de start met de opleiding tot openbaar apothekers specialist. Er is een grote groep waarvan niet duidelijk is hoeveel tijd er zit tussen het diplomajaar van de initiële opleiding en de start van de vervolgopleiding. Dit heeft er mee te maken dat een deel van de respondenten één van beide jaartallen niet heeft ingevuld, of een startjaar van de vervolgopleiding heeft opgegeven die vóór het diplomajaar van de initiële opleiding ligt.

Tabel 4.1 Tijd tussen het diplomajaar van de initiële opleiding en de start van de vervolgopleiding tot openbaar apotheker

Tijd tussen diplomajaar initiële opleiding en start vervolgopleiding	Aantal	%
Direct	1.235	45,3%
Binnen drie jaar	573	21,0%
Na drie jaar	181	6,7%
Niet duidelijk	736	27,0%
Totaal	2.726	100%

4.2 Loopbaan van OA

Na de registratie als openbaar apotheker duurde het voor 8% van de werkzame OA meer dan een jaar voordat zij voor het eerst werkzaam waren als openbaar apotheker. De meest genoemde reden is dat zij eerst iets anders wilden doen (zie tabel 4.2). Ook persoonlijke omstandigheden wordt vaak als reden genoemd. De mannelijke OA van voor 1970 noemen ook nog vaak de dienstplicht.

Tabel 4.1 Reden(en) dat er meer dan een jaar zit tussen registratie en eerste functie als openbaar apotheker*

Reden	Aantal
Ik wilde eerst iets anders doen	55
Persoonlijke omstandigheden	31
Dienstplicht	29
Ik heb een andere carrièrestap of -switch gemaakt	27
Ik kreeg geen functie aangeboden/kon geen functie vinden die aansloot bij mijn wensen (bijvoorbeeld de mogelijkheid tot uitoefenen van nevenactiviteiten, teveel reistijd etc).	18
Ander werk	17
In buitenland gewerkt	12
Ik vond de salariering niet passend	9
Promotie	6
De functie(s) die ik vond/kreeg aangeboden vond ik te zwaar	2
Overig	22

*Respondenten konden meer dan één antwoord geven

Aan alle respondenten is gevraagd hoe hun loopbaan tot op heden is verlopen sinds hun registratie als OA. Het meest voorkomende loopbaanpad na de registratie (aangegeven door 41% van de respondenten) is eerst een functie als tweede apotheker, gevolgd door een functie als gevestigd apotheker. Ook de meeste andere loopbaanpaden eindigen met een functie gevestigd apotheker, zie tabel 4.3. De gemiddelde leeftijd van de gevestigde apotheker ligt met 45 jaar dan ook hoger dan de gemiddelde leeftijd van de tweede apotheker (42 jaar).

Aan de andere kant lijkt er kleine groep van de OA bewust te kiezen voor een functie als tweede apotheker na als gevestigd apotheker te hebben gewerkt (4%, zie tabel 4.3 loopbaanpad 4). In een gesprek met de werkgroep OA werd dit beeld bevestigd.

Tabel 4.3 De 15 meest voorkomende loopbaanpaden die door de respondenten zijn beschreven

	1ste functie	2e functie	3e functie	4e functie	%
Loopbaanpad 1	Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker			40,8%
Loopbaanpad 2	Gevestigd apotheker				10,6%
Loopbaanpad 3	Tweede apotheker				8,5%
Loopbaanpad 4	Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker	→ Tweede apotheker		4,1%
Loopbaanpad 5	Overige functie	→ Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker		2,9%
Loopbaanpad 6	Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker	→ Overige functie		2,9%
Loopbaanpad 7	Gevestigd apotheker	→ Tweede apotheker			2,2%
Loopbaanpad 8	Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker	→ Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker	2,1%
Loopbaanpad 9	Tweede apotheker	→ Overige functie	→ Gevestigd apotheker		1,7%
Loopbaanpad 10	Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker	→ Overige functie	→ Gevestigd apotheker	1,6%
Loopbaanpad 11	Tweede apotheker	→ Overige functie			1,5%
Loopbaanpad 12	Gevestigd apotheker	→ Overige functie	→ Gevestigd apotheker		1,2%
Loopbaanpad 13	Gevestigd apotheker	→ Tweede apotheker	→ Gevestigd apotheker		1,2%
Loopbaanpad 14	Gevestigd apotheker	→ Overige functie			1,0%
Loopbaanpad 15	Overige functie	→ Tweede apotheker			0,8%

Van de werkzame groep OA geeft 36% aan een periode langer dan drie maanden niet werkzaam te zijn geweest. De meest genoemde reden voor deze onderbreking is zwangerschaps/ouderschapsverlof, zie tabel 4.4. Andere, veel minder genoemde redenen zijn een sabbatical, een ziekte/burnout of ontslag/ werkloosheid.

Tabel 4.4 Redenen voor periodes waarin men langdurig niet werkzaam was als OA (gewogen).

Reden periode langdurig niet gewerkt	Aantal	%
Zwangerschaps-ouderschapsverlof	681	74,6%
Sabbatical	64	7,1%
Ziekte/burnout	78	8,5%
Ontslag/werkloosheid	66	7,2%
Overig	24	2,6%
Totaal	913	100%

4.3 OA die niet werkzaam zijn in het beroep

Aan de groep respondenten die bij het invullen van de enquête niet werkzaam is als OA, is gevraagd naar de reden. Werknemers die nu wel werken, maar niet als OA, geven aan een carrièrestap of -switch te hebben gemaakt. De meeste respondenten die nu niet werkzaam zijn, zijn helemaal gestopt vanwege hun (pre)pensioen (zie tabel 4.5). Er worden ook nog andere redenen genoemd, maar gezien de beperkte aantallen, dienen deze als indicatief beschouwd te worden.

Tabel 4.5 Reden(en) waarom men niet werkzaam is in het beroep

Reden(en) niet werkzaam in het beroep	Wel werkzaam maar geen OA	Niet werkzaam
Ik heb een andere carrièrestap of -switch gemaakt	58	5
Ik ben helemaal gestopt met werken vanwege (pre)pensioen		40
Ik ben helemaal gestopt met werken vanwege arbeidsongeschiktheid		5
Ik ben gestopt vanwege een arbeidsconflict/reorganisatie	6	3
Ik vond de salariering niet passend	3	
persoonlijke omstandigheden		6
Ik kreeg geen functie aangeboden/kon geen functie vinden die aansloot bij het niveau van de opleiding		3
Ik kreeg geen functie aangeboden/kon geen functie vinden die aansloot bij mijn wensen (bijvoorbeeld de mogelijkheid tot	3	
Ik kreeg geen contractverlenging		3
De functie die ik had/kreeg aangeboden vond ik te zwaar	3	2
Ik ben helemaal gestopt met werken vanwege een andere reden		5
Anders, namelijk	16	10
Onbekend	3	
Totaal	92	82

Van de groep die momenteel niet werkzaam is als OA, geeft twee derde aan dat zij verwachten over vijf jaar ook niet werkzaam te zijn als openbaar apotheker. Voor 40 van hen is dat ook

logisch aangezien zij met pensioen zijn. Ruim een kwart verwacht wel binnen een periode van vijf jaar weer werkzaam te zijn openbaar apotheker, waarvan 13% nog niet weet in welke functie (zie tabel 4.6).

Tabel 4.2 Verwachting om binnen vijf jaar (weer) werkzaam te zijn als (geregistreerd) OA (gewogen).

Verwacht u binnen vijf jaar (weer) als (geregistreerd) openbaar apotheker aan het werk te gaan?	Aantal	%
Ja, als gevestigd apotheker	13	7,7%
Ja, als tweede apotheker	12	6,6%
Ja, maar weet nog niet in welke functie	22	12,6%
Anders, namelijk	14	8,3%
Nee	110	63,2%
Onbekend	3	1,5%
Totaal	174	100,0%

5 Situatie op de arbeidsmarkt en verwachtingen voor de toekomst

Voor de raming van het aantal OA is het ook belangrijk om mee te nemen wat de verwachte ontwikkelingen zijn in de vraag naar OA. Is er nu een evenwicht, tekort of overschot? We hebben dit aan de OA zelf gevraagd. In de eerste paragraaf gaan we in op de huidige situatie, in paragraaf 5.2 op de verwachtingen over toekomstige vraag.

5.1 Situatie op de arbeidsmarkt

De werkzame OA is gevraagd of er volgens hen sprake is van evenwicht op de arbeidsmarkt. Volgens 40% is dat inderdaad het geval. Een kleine groep (13%) ziet een tekort en 9% ziet een overschot. Opvallend is dat ruim een derde het antwoord op deze vraag schuldig moet blijven.

Tabel 5.1: Is er sprake van evenwicht op de arbeidsmarkt voor OA? (gewogen)

	Aantal	%
ja, er is (ongeveer) een evenwicht	1.022	40,1%
nee, er is een tekort aan openbaar apothekers (er zijn landelijk veel en moeilijk te vervullen vacatures)	335	13,1%
nee, er is een te groot aanbod aan openbaar apothekers	236	9,2%
weet ik niet	929	36,4%
onbekend	30	1,2%
totaal werkzame OA	2.552	100,0%

We hebben ook gekeken of er verschil per provincie is. Hierbij is alleen gekeken naar de antwoordcategorieën ja en nee. Hoewel in alle provincies de meerderheid aangeeft dat er sprake is van evenwicht, zijn er toch duidelijke en significante verschillen tussen de provincies. Zo wordt in Zeeland en Limburg vaker een tekort ervaren en in de provincies Drenthe, Flevoland en Utrecht vaker een overschot dan in de andere provincies. In bijlage 3 staat de uitgebreide tabel.

De recent geregistreerde OA (geregistreerd vanaf 2012) is gevraagd te reageren op de stelling of het weinig moeite heeft gekost om een functie te vinden passend bij het opleidingsniveau. Voor ruim twee derde is dit het geval. Een kleine groep heeft (veel) moeite gehad om werk te vinden. Waar dit verschil door wordt verklaard is niet uit de data te achterhalen.

Tabel 5.2: Het heeft mij weinig moeite gekost om een baan/functie te vinden die past bij mijn opleidingsniveau. (gewogen)

	Aantal	%
geheel oneens	22	7,8%
oneens	29	10,2%
niet oneens/niet eens	33	11,7%
eens	69	24,3%
geheel eens	114	40,2%
onbekend	16	5,8%
totaal (geregistreerd vanaf 2012)	284	100,0%

Een andere indicator die een indruk geeft van eventuele tekorten of overschotten op de arbeidsmarkt is de moeite die OA zouden hebben als ze van baan zouden willen veranderen. Wanneer dit makkelijk is, is er waarschijnlijk sprake van een tekort en als dit moeilijk is betekent dit mogelijk weinig vacatures en veel concurrenten. De meningen onder de OA loopt sterk uiteen op de stelling dat het weinig moeite zou kosten om een andere functie als OA te vinden. Zo is

ruim een kwart het oneens met de stelling, maar onderschrijft de relatief grootste groep (43%) de stelling.

Tabel 5.3: Als ik van baan zou willen veranderen, dan zou het weinig moeite kosten om een (andere) functie als geregistreerd openbaar apotheker te vinden. (gewogen)

	Aantal	%
geheel oneens	158	6,2%
oneens	519	20,3%
niet oneens/niet eens	763	29,9%
eens	747	29,3%
geheel eens	360	14,1%
onbekend	6	0,2%
totaal werkzame OA	2.552	100,0%

We hebben tevens gekeken of er samenhang is met enkele andere factoren. Zo is de gemiddelde leeftijd van de groep die verwacht moeilijker een andere functie te vinden als OA hoger (45,8) dan van de overigen (42,8)⁴. Ook maakt het uit in welke provincie de OA zich bevindt. In Zeeland en Limburg wordt vaker aangegeven dat het weinig moeite zal kosten (zie ook bijlage 3 voor de tabel). Dit is in overeenstemming met de eerdere constatering dat er significant vaker een tekort aan OA wordt ervaren is dan in andere provincies. In de provincies Drenthe en Flevoland, en in iets mindere mate in Utrecht zijn de OA het juist minder vaak eens met de stelling en verwachten zij meer moeite om een andere baan te vinden. Ook dat komt overeen met de eerdere constatering dat in deze provincies vaker een overschot wordt ervaren dan in andere provincies.

Ten slotte hebben we nog een indicator, namelijk het aantal vacatures dat langer dan 3 maanden openstaat. We hebben alleen de gevestigd apothekers gevraagd of er vacatures zijn om eventuele dubbel telling te voorkomen. Ongeveer 8% van de apothekers heeft op het moment van enquêteren een vacature in de apotheek.

Tabel 5.4: Is er / zijn er in uw apotheekvestiging momenteel een vacature/vacatures voor geregistreerde openbaar apothekers? gewogen

	Aantal	%
ja	162	8,3%
nee	1.801	91,7%
totaal	1.963	100,0%

Om te weten of er sprake is van een tekort aan OA kijken we naar de moeilijk vervulbare vacatures, dat betekent vacatures die langer dan 3 maanden openstaan. Van de ruim 160 vacatures staat minder dan de helft meer dan drie maanden open. In de meeste gevallen gaat het dan om 1 vacature (zie tabel 5.5). In totaal zijn er dus ruim drie moeilijk vervulbare vacatures per 100 werkzame apotheker.

⁴ Omdat een gemiddelde door mogelijk uitschieter een vertekend beeld kan geven, is ook naar de mediaan gekeken. De mediaan van de groep die oneens is met de stelling dat ze moeite zullen hebben met het vinden van een andere functie ligt net onder de 41. De mediaan van de andere groepen ligt op 44,5 jaar.

Tabel 5.5: Aantal vacatures dat langer dan 3 maanden openstaat. gewogen

	Aantal	%
0	84	51,5%
1	47	28,9%
2	24	14,6%
3	3	1,9%
5	2	1,5%
onbekend	3	1,6%
totaal (OA met vacatures)	162	100,0%

5.2 Verwachtingen voor toekomstige vraag

We hebben aan alle geregistreerde OA in het onderzoek gevraagd wat de verwachting is voor over vijf jaar. De meningen lopen hierover uiteen. Bijna 44% verwacht dat er meer OA nodig zijn, bijna 36% verwacht dat er juist minder nodig zijn.

Tabel 5.6: Verwachting over hoeveel (geregistreerd) OA over 5 jaar nodig zijn, gewogen

	Aantal	%	% excl. onbekend en weet niet
Meer dan nu	925	33,9%	43,5%
ongeveer evenveel	756	27,7%	20,9%
Minder dan nu	444	16,3%	35,6%
weet ik niet	396	14,5%	
onbekend	205	7,5%	
totaal	2.726	100,0%	

6 Uitstroom en extern rendement

In dit hoofdstuk gaan we in op de uitstroom uit het beroep (het deel van de huidige beroepsgroep dat in een bepaalde periode het beroep uitstroom) en het extern rendement: het aandeel van de gediplomeerden dat na het behalen van het diploma ook daadwerkelijk als OA aan de slag gaat.

6.1 Uitstroom uit het beroep

Voor de ramingen van beroepsgroepen maakt het Capaciteitsorgaan gebruik van een ramingsmodel waarin verschillende parameters zijn opgenomen. Parameters voor de uitstroom uit het beroep zijn de uitstroom uit het beroep vijf jaar, tien jaar, vijftien jaar en twintig jaar na het peilmoment

Methodiek

Om het uitstroompercentage uit het beroep te berekenen over vijf jaar, tien jaar, vijftien jaar en twintig jaar, hebben we gebruik gemaakt van de uitstroomcijfers uit het register, beschikbaar gesteld door de KNMP. We zijn er daarbij van uitgegaan dat de uitstroom uit het beroep gelijk is aan de uitstroom uit het register.

We hebben gekeken naar de uitstroom uit het register naar leeftijd en geslacht, in de jaren 2014 en 2015⁵. Over deze twee jaren is een gemiddelde uitstroomkans per vijf jaar naar leeftijdscategorie en geslacht berekend. Met andere woorden: welk aandeel van de mannelijke en vrouwelijke apothekers in een bepaalde leeftijdscategorie is over vijf jaar het register uitgestroomd? Deze gemiddelde uitstroomkans is vervolgens geprojecteerd op de leeftijdsopbouw van de populatie medio december 2016. Deze populatie beschouwen we als representatief voor de populatie op 1 januari 2017. Op basis daarvan is te berekenen welk aandeel van de populatie uit 2017, na vijf jaar (dus in 2022) nog aanwezig is.

Deze groep vormt ook het uitgangspunt om de populatie na 10 jaar te berekenen. Door er rekening mee te houden dat deze groep dan vijf jaar ouder is, is de opbouw van de populatie in 2022 te bepalen. Op deze groep zijn vervolgens weer de leeftijds- en geslachtsspecifieke uitstroomkansen geprojecteerd. Hiermee is te berekenen welk aandeel van de populatie uit 2017, na tien jaar (dus 2027) nog aanwezig is. Hetzelfde principe is herhaald om te bepalen welk aandeel van de populatie na 15 jaar (dus 2032) en 20 jaar (2037) nog aanwezig is.

De verwachting is dat over 10 jaar een derde en over 20 jaar twee derde van de beroepsgroep is uitgestroomd. In tabel 6.1 is te zien dat de uitstroom bij de mannen hoger is dan bij de vrouwen. De gemiddelde leeftijd van de vrouwen ligt dan ook lager dan bij de mannen.

Tabel 6.1 Uitstroom uit het beroep

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Uitstroom van werkzame personen tot aan 2022	26,0%	13,0%	19,0%
Uitstroom van werkzame personen tot aan 2027	46,0%	27,0%	35,7%
Uitstroom van werkzame personen tot aan 2032	61,0%	41,0%	50,2%
Uitstroom van werkzame personen tot aan 2037	74,0%	55,0%	63,7%

⁵ Voor de jaren 2013, 2014 en 2015 zijn gegevens beschikbaar over de uitstroom uit het register naar leeftijd en geslacht. De uitstroom in het jaar 2013 lijkt echter een vertekend beeld op te leveren. Er is daarom voor gekozen om met de gegevens over 2014 en 2015 te werken.

6.2 Extern rendement

In het ramingsmodel zijn ook parameters opgenomen met betrekking tot het extern rendement van de opleiding tot openbaar apotheker specialist. Het extern rendement is het aandeel van de gediplomeerden dat na een bepaalde periode werkzaam is in het beroep. Parameters voor het extern rendement zijn het rendement een jaar, vijf jaar, tien jaar en vijftien jaar na diplomering.

Methodiek

Startpunt was de inschatting van de KNMP dat 1% van de gediplomeerden zich niet laat registreren. Deze groep kan daarmee ook het beroep niet uitoefenen en telt niet mee bij het extern rendement. Vervolgens is wederom gebruik gemaakt van gegevens over de uitstroom uit het register, beschikbaar gesteld door de KNMP. We hebben voor het extern rendement vijf jaar na diplomering gekeken naar de uitstroom uit het register van de geregistreerden in de leeftijdscategorie 25-29 jaar. Ruim 80% van de openbaar apotheker start namelijk met de opleiding als ze tussen de 25 en de 29 zijn. Het extern rendement is dan het aandeel van deze groep dat na vijf jaar niet is uitgestroomd (waarbij de groep die zich niet heeft laten registreren in mindering is gebracht op het rendement).

Voor het extern rendement na tien jaar is gekeken naar de uitstroom uit het register van de geregistreerden in de leeftijdscategorie 30-34 jaar. Dat is immers de groep die vijf jaar eerder de opleiding heeft gedaan en van hen wil je weten hoeveel er over vijf jaar nog over zijn. Hierbij is er rekening mee gehouden dat een deel van de gediplomeerden eerder al is uitgestroomd en een deel zich niet heeft laten registreren (en dus nooit het beroep is ingestroomd). Iets dergelijks is gedaan voor het extern rendement na 15 jaar.

Het extern rendement van de opleiding na één jaar is op deze manier niet goed te berekenen. Er is daarom gekeken naar de enquête onder de geregistreerden. Aan hen is gevraagd in welk jaar zij voor het eerst geregistreerd waren in het register (als indicator van diplomajaar) en of zij werkzaam waren in november 2016. Door te kijken naar de groep die in 2015 is geregistreerd, is in principe het extern rendement na één jaar te berekenen. Deze groep respondenten is echter klein. Daarom is gekeken naar de groep die in 2015 of 2016 is geregistreerd en is van hen bepaald of zij eind 2016 werkzaam waren als openbaar apotheker.

In tabel 6.2 is te zien dat het extern rendement na vijf jaar hoog ligt: 99% voor mannen en 96% voor vrouwen. Doordat er in de loop der tijd mensen uit stromen uit het beroep daalt het extern rendement gedurende de jaren. 15 jaar na diplomering is nog 86% van de mannen en 80% van de vrouwen actief als openbaar apotheker.

Tabel 6.2 Extern rendement

	Mannen	Vrouwen
na 1 jaar	98%	98%
na 5 jaar	99%	96%
na 10 jaar	94%	89%
na 15 jaar	86%	80%

Bijlage 1 Verzamelde gegevens

AANBODGEGEVENS

Huidig Aanbod

- Het aantal werkzame OA;
- Leeftijdsopbouw, gemiddelde leeftijd en geslacht van werkzame OA;
- Het aantal FTE van werkzame OA;
- Het gemiddeld aantal FTE van werkzame OA naar leeftijdscategorie en geslacht.

Loopbaanpaden en organisatiekenmerken.

- Diplomajaar van de initiële opleiding;
- Diplomajaar vervolgopleiding/cursus;
- Jaar waarin men als basisapotheker (artikel 3 wet BIG) is gaan werken;
- Jaar waarin men als OA is gaan werken;
- Indien van toepassing: of men in een ander beroep heeft gewerkt tussen diplomering vervolgopleiding en start als OA;
- Periodes waarin er langdurig niet gewerkt is;
- Redenen waarom er langdurig niet gewerkt is;
- Het type organisatie waarin men nu werkzaam is;
- Het type dienstverband dat men nu heeft;
- De functie waarin men werkzaam is.

Uitstroom uit het vak

- Uitstroomverwachtingen van werkzame OA;
- Inzicht in de uitstroom in de afgelopen jaren;
- Op basis van die gegevens de verwachte uitstroom 5, 10, 15 en 20 jaar na peildatum.

VRAAGGEGEVENS

- Onvervulde vraag (gericht op eventuele tekorten die men signaleert; aspecten rondom een eventueel overschot aan OA komen bij de loopbaanpaden naar voren);
- Verwachtingen omtrent de toekomstige vraag naar OA en de redenen waarom men dit verwacht;
- Taakherschikking: verwachtingen omtrent verschuivingen in de disciplinemix in de vestiging waar men werkt en de redenen waarom men dit verwacht. Hier kan ook gevraagd worden naar de verwachtingen omtrent de inzet van farmakundigen.

OPLEIDINGEN

- Extern rendement van de opleiding

Bijlage 2 Achtergrond bij de weegfactor

Geregistreerde OA naar leeftijd en geslacht

KNMP	Mannen	Vrouwen	Totaal
< 29	21	92	113
30-34	104	236	340
35-39	178	287	465
40-44	192	300	492
45-49	154	206	360
50-54	168	155	323
55-59	200	117	317
60-64	172	80	252
> 65	46	16	62
Onbekend	1	1	2
Totaal	1.236	1.490	2.726

Er is gewogen naar de stand op peildatum 16 december 2016. Idealiter is voor het ramingsmodel informatie beschikbaar over de stand op 1 januari van het afgelopen jaar. Gezien het tijdschap was dit echter voor dit onderzoek niet mogelijk en is gewogen naar de meest actuele stand op het moment van data-analyse.

Respondenten naar leeftijd en geslacht

	Man	Vrouw	Onbekend	Totaal
<25 jaar	1	1	0	2
25-29 jaar	8	15	0	23
30-34 jaar	26	82	0	108
35-39 jaar	40	89	0	129
40-44 jaar	46	116	1	163
45-49 jaar	32	73	0	105
50-54 jaar	48	61	0	109
55-59 jaar	51	47	0	98
60-64 jaar	57	38	1	96
65 jaar e.o.	13	8	0	21
onbekend	76	22	6	104
totaal	398	552	8	958

Opvallend is dat ruim 10% van de respondenten niet zijn of haar geboortjaar heeft opgegeven. Om de weegfactor te bepalen moeten deze onbekenden worden herverdeeld over de leeftijdscategorieën. Dat hebben we gedaan door te kijken naar de huidige leeftijd en diplomajaar van de initiële opleiding. Van degene die geen geboortjaar hebben opgegeven is in de meeste gevallen wel dit diplomajaar ingevuld. Op basis daarvan hebben we de respondenten waarvan de leeftijd niet bekend is, ingedeeld in de leeftijdscategorie die het beste past bij iemands diplomajaar. Vervolgens hebben we deze vergeleken met de leeftijdsverdeling over de hele groep. Dit bleek goed overeen te komen. Met andere woorden: degenen die hun leeftijd niet hebben ingevuld zijn redelijk evenredig verdeeld over de gehele groep.

Bijlage 3 Achterliggende tabellen

Achterliggende tabel bij hoofdstuk 2

Tabel bij figuur 3.2: OA naar leeftijd, geslacht en deeltijdfactor

	Man	Vrouw	Totaal
25-29 jaar	1,00	0,93	0,95
30-34 jaar	0,91	0,88	0,88
35-39 jaar	0,97	0,84	0,89
40-44 jaar	0,95	0,83	0,87
45-49 jaar	0,95	0,86	0,90
50-54 jaar	0,95	0,86	0,91
55-59 jaar	0,93	0,83	0,88
60-64 jaar	0,88	0,85	0,87
≥ 65 jaar	0,70	0,58	0,67
totaal	0,94	0,85	0,89

Achterliggende tabellen bij hoofdstuk 5

Tabel bij paragraaf 5.1: evenwicht op de arbeidsmarkt naar provincie in %

	ja, er is (ongeveer) een evenwicht	nee, er is een tekort	nee, er is een te groot aanbod a	N
Friesland	71,4%	14,3%	14,3%	42
Groningen	62,1%	24,1%	13,8%	58
Drenthe	53,3%	20,0%	26,7%	30
Overijssel	69,9%	21,7%	8,4%	166
Flevoland	68,4%		31,6%	19
Gelderland	71,6%	12,4%	16,0%	169
Utrecht	61,5%	14,6%	23,8%	130
Noord-Holland	65,4%	16,6%	18,0%	211
Zuid-Holland	61,9%	18,2%	19,8%	373
Zeeland	51,6%	38,7%	9,7%	31
Noord-Brabant	67,5%	27,8%	4,6%	237
Limburg	52,7%	44,5%	2,7%	110
	64,4%	21,1%	14,5%	1576

* Verschil is significant (bij alpha = 0,05)

Tabel bij paragraaf 5.1: moeite om een andere baan te vinden indien men dat zou willen, naar provincie in %

	(geheel) oneens	niet eens, niet oneens	(geheel) eens	Totaal %
Friesland	31,00%	32,40%	36,60%	100,00%
Groningen	32,50%	31,60%	36,00%	100,00%
Drenthe	40,90%	12,10%	47,00%	100,00%
Overijssel	19,20%	34,80%	46,00%	100,00%
Flevoland	44,40%	42,20%	13,30%	100,00%
Gelderland	26,50%	28,00%	45,50%	100,00%
Utrecht	35,40%	28,20%	36,40%	100,00%
Noord-Holland	23,80%	36,30%	39,80%	100,00%
Zuid-Holland	29,70%	27,80%	42,60%	100,00%
Zeeland	21,70%	39,10%	39,10%	100,00%
Noord-Brabant	22,70%	24,10%	53,10%	100,00%
Limburg	8,90%	37,30%	53,80%	100,00%
Totaal	26,40%	30,10%	43,60%	100,00%

Bijlage 4 Vragenlijst Openbaar Apothekers

Geachte heer, mevrouw

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking aan het arbeidsmarktonderzoek Openbaar Apothekers. De vragenlijst is bedoeld voor mensen met de registratie voor Openbaar Apotheker Specialist. Ook geregistreerde openbaar apothekers die niet langer werkzaam zijn in het beroep, worden nadrukkelijk verzocht de enquête in te vullen. Mocht u deze vragenlijst hebben gekregen, maar niet in het bezit zijn van deze registratie, dan hoeft u deze vragenlijst niet in te vullen.

Hieronder vindt u de vragenlijst. Het invullen zal ongeveer 10 minuten duren. Op verschillende plekken wordt naar jaartallen gevraagd, zoals het jaar van registratie. Als u het jaartal niet precies meer weet, vragen wij u een zo goed mogelijke schatting te maken.

I Opleiding

1. In welk jaar heeft u de opleiding Farmacie afgerond?
2. In welk jaar bent u als gediplomeerd basisapotheker gaan werken?
3. Bent u voor 2012 begonnen met de opleiding tot openbaar apotheker specialist (toen ook wel registratieopleiding genoemd)?
 ja, voor 2012, namelijk in (1)
 nee, vanaf 2012, namelijk in ... (2)
4. In welk jaar bent u voor het eerst als openbaar apotheker geregistreerd?

II Arbeidsmarktsituatie

5. Bent u op 1 november van dit jaar werkzaam als (geregistreerd) Openbaar Apotheker?
 ja
 nee
6. Welke situatie was op 1 november van dit jaar op u van toepassing? (indien u meerdere functies heeft, kunt u alle aankruisen) → vraag 8
 werkzaam als gevestigd apotheker → vraag 8
 werkzaam als tweede apotheker → vraag 7
 werkzaam in een andere functie in een apotheek, namelijk → vraag 8
 werkzaam in de farmaceutische industrie → vraag 8
 werkzaam in ziekenhuisfarmacie, niet poliklinisch → vraag 8
 werkzaam in beleid, onderwijs, overheid, onderzoek → vraag 8
 niet werkzaam → vraag 12

anders, namelijk → vraag 8

7. Zouden de werkzaamheden die u in uw functie verricht ook uitgevoerd kunnen worden door een basisapotheker?
- ja, alle werkzaamheden
 - ja, het merendeel van de werkzaamheden
 - ja, een minderheid van de werkzaamheden
 - nee

Mocht u uw antwoord op bovenstaande vraag willen toelichten, dan kan dat hier

8. Als u in een apotheek werkt, in welk type apotheek bent u werkzaam? Indien u niet in een apotheek werkt, vul dan niet van toepassing in.
- openbare (wijk)apotheek
 - poliklinische apotheek
 - instellingsapotheek → vraag 11
 - anders, namelijk → vraag 11
 - niet van toepassing → vraag 11

9. In wat voor type apotheek bent u werkzaam? (meerdere antwoorden mogelijk)
- apotheek onderdeel van een franchiseformule
 - apotheek onderdeel van een keten
 - apotheek onderdeel van een samenwerkingsverband tussen meerdere apotheken
 - een zelfstandige apotheek
 - anders, namelijk

10. Hoe zag uw werkverband er uit op 1 november? (meerdere antwoorden mogelijk)
- ik werk in loondienst op basis van een vast contract
 - ik werk in loondienst op basis van een tijdelijk contract
 - ik ben eigenaar van de apotheek
 - ik ben franchisenemer van een apotheekketen
 - ik werk als zzp-er
 - ik werk op basis van detachering
 - ik werk op uitzendbasis
 - ik werk op interim-basis
 - anders, namelijk

11. Kunt u aangeven wat per 1 november de omvang van uw arbeidscontract(en) was of, voor zelfstandigen, de gemiddelde omvang van uw werkweek, in FTE (**met een maximum van 1 FTE in totaal**)?

12. Verwacht u dat er tussen 1 november en 1 januari 2017 een verandering zal plaatsvinden in uw arbeidssituatie (andere functie, meer of minder gaan werken, elders gaan werken etc.)?
13. Kunt u aangeven welke functies u gedurende uw loopbaan heeft gehad vanaf het moment van registratie als Openbaar Apotheker (op chronologische volgorde, te beginnen bij uw huidige functie). Kunt u per functie ongeveer aangeven in welk jaar u daarmee bent gestart?
Toelichting: Als u gelijktijdig meerdere functies had, vult u dan alstublieft de functie in waarin u de meeste FTE werkzaam was.

**III Werkzaam als (geregistreerd) openbaar apotheker
sprong op basis van vraag 5 =ja.**

14. Indien er meer dan een jaar zat tussen de registratie als openbaar apotheker en uw eerste functie als openbaar apotheker, wat was(waren) hiervoor de reden(en)? (meerdere antwoorden mogelijk)
- O persoonlijke omstandigheden
 - O Ik wilde eerst iets anders gaan doen, namelijk
 - O Ik kreeg geen functie aangeboden/kon geen functie vinden die aansloot bij mijn wensen (bijvoorbeeld de mogelijkheid tot uitoefenen van nevenactiviteiten, teveel reistijd etc).
 - O De functie(s) die ik vond/kreeg aangeboden vond ik te zwaar
 - O De functie(s) die ik vond/ kreeg aangeboden vond ik te licht
 - O Ik vond de salariering niet passend
 - O Ik heb een andere carrièrestap of -switch gemaakt
 - O anders, namelijk
 - O niet van toepassing
15. Zijn er sinds u als openbaar apotheker werkzaam bent, periodes van langer dan drie maanden geweest waarin u geen werkzaamheden heeft verricht (bijv. vanwege ziekte, zwangerschapsverlof, sabbatical, werkloosheid)?
- O ja, namelijk vanwege...
 - O nee
16. Op welke leeftijd verwacht u te stoppen met werken als (geregistreerd) openbaar apotheker (afgerond op hele jaren)?
17. Denkt u dat er op dit moment een evenwicht is op de arbeidsmarkt van openbaar apothekers?
- O ja, er is (ongeveer) een evenwicht
 - O nee, er is een tekort aan openbaar apothekers (er zijn landelijk veel en moeilijk te vervullen vacatures)

nee, er is een te groot aanbod aan openbaar apothekers (er zijn veel openbaar apotheker specialisten die geen passende baan kunnen vinden)

weet ik niet

18. Verwacht u dat er over vijf jaar meer, minder of ongeveer evenveel (geregistreerde) openbaar apotheker nodig zijn dan dat er nu werkzaam zijn?

meer

minder

ongeveer evenveel

weet ik niet

19. Het heeft mij weinig moeite gekost om een baan/functie te vinden die past bij mijn opleidingsniveau.

geheel oneens

oneens

niet oneens/niet eens

eens

geheel eens

20. Als ik van baan zou willen veranderen, dan zou het weinig moeite kosten om een (andere) functie als geregistreerd openbaar apotheker te vinden.

geheel oneens

oneens

niet oneens/niet eens

eens

geheel eens

21. Is er / zijn er in uw apotheekvestiging momenteel een vacature/vacatures voor geregistreerde openbaar apothekers?

ja

nee → vraag 25

22. Zo ja, hoeveel vacatures staan langer open dan 3 maanden?

IV Nu niet werkzaam als (geregistreerd) openbaar apotheker sprong op basis van vraag 5 =nee.

23. Wat is of zijn de redenen dat u nu niet (meer) als (geregistreerd) openbaar apotheker werkzaam bent?

Ik heb een andere carrièrestap of -switch gemaakt

- Ik ben helemaal gestopt met werken vanwege (pré)pensioen
- Ik ben helemaal gestopt met werken vanwege arbeidsongeschiktheid
- Ik ben gestopt vanwege een arbeidsconflict/reorganisatie
- Ik vond de salariering niet passend
- O persoonlijke omstandigheden
- Ik kreeg geen functie aangeboden/kon geen functie vinden die aansloot bij het niveau van de opleiding
- Ik kreeg geen functie aangeboden/kon geen functie vinden die aansloot bij mijn wensen (bijvoorbeeld de mogelijkheid tot uitoefenen van nevenactiviteiten, teveel reistijd etc).
- Ik kreeg geen contractverlenging
- O De functie die ik had/kreeg aangeboden vond ik te zwaar
- O De functie(s) die ik had/ kreeg aangeboden vond ik te licht
- O Ik ben helemaal gestopt met werken vanwege een andere reden
- O Anders, namelijk

24. Verwacht u binnen vijf jaar (weer) als (geregistreerd) openbaar apotheker aan het werk te gaan?

- ja, als gevestigd apotheker
- ja, als tweede apotheker
- ja, maar weet nog niet in welke functie
- anders, namelijk
- nee

V Algemene vragen

25. Wat is uw geslacht ?

- Man
- Vrouw

26. Wat is uw geboortejaar?

27. In welke provincie bent u (vooral) werkzaam?

- Friesland
- Groningen
- Drenthe
- Overijssel
- Flevoland
- Gelderland
- Utrecht
- Noord-Holland

- Zuid-Holland
- Zeeland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Niet van toepassing/geen van bovenstaande (bijv. werkzaam in buitenland)

Wij danken u zeer voor het invullen van deze vragenlijst. Als u geïnteresseerd bent in de uitkomsten van dit onderzoek kunt u hier uw email adres geven, zodat wij een beknopte rapportage kunnen opsturen.